

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури і мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва і дизайну**

**РІШЕННЯ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ У ПРОЦЕСІ
СТВОРЕННЯ НАТЮРМОРТУ**

Кваліфікаційна робота (проект)

Пояснювальна записка

На здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: здобувачка 13-421 групи

Спеціальності: 023 Образотворче

мистецтво, декоративне мистецтво,

реставрація

Освітньо-професійної програми

Образотворче мистецтво, декоративне

мистецтво, реставрація

Фролова Вікторія Валеріївна

Керівник к.п.н., доцент Ракович В.В.

Рецензентка: к.п.н., доцент Алтухова А.В.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Натюрморт як жанр олійного живопису.....	5
1.1 Історія виникнення та розвитку натюрморту.....	5
1.2 Основні аспекти роботи в техніці олійного живопису.....	8
РОЗДІЛ 2. Послідовність виконання творчої роботи та її властивості...11	
2.1 Основні засоби виразності у піджанрі «Ванітас».....	11
2.2 Практична робота над натюрмортом.....	13
ВИСНОВКИ.....	18
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	21

ВСТУП

Актуальність дослідження. Натюрморт має своє місце та широку, вагому історію у світі мистецтва. У нього свої традиції та культурна спадщина. Знання про розвиток натюрморту є дуже важливим фактором, який забезпечує розвиток техніки та навичок майстрів у всі періоди, впливає на своє сучасне сприйняття й виконання робіт у цьому жанрі.

Спадщина та цінності цього культурного простору допомагають нам бачити роль натюрморту, як жанру, в різні часові рамки. У різні періоди часу актуальність натюрморту змінювалася в Європейському мистецтві.

Під час бароко художники любили експериментувати зі світлом, кольором, тінями та композиціями. Вони створювали роботи, що відображали філософські думки та ідеї того часу, тоді, як сучасні виконавці інтегрують стилістику та інформацію, адаптують технічні та традиційні елементи під актуальні проблеми сучасного світу такі як: екологія, урбанізація або швидкоплинність життя. Такі нововведення прокладають шлях між минулим і майбутнім.

Натюрморти досить часто використовують у сучасному мистецтві, декоративному живописі, дизайні інтер'єру і ,навіть, у цифрових медіа. Зараз вони використовуються як і в комерції, так і у професійній сфері художників.

Важливими складовими, для майстрів натюрморту та олійного живопису є вміння правильно підготувати полотно до роботи, знати побудову загальної композиції, вміти працювати з кольорами, світлом та об'ємом.

Ці базові знання відіграють велику роль у становленні майстерності митця. Олійний живопис залишається основним жанром у навчальних академіях для художників.

Вищезазначене дозволяє вважати актуальними обрання теми даного дослідження на тему «Рішення творчих завдань у процесі створення натюрморту».

Метою роботи є створення натюрморту піджанру «Ванітас» у техніці олійного живопису.

Для досягнення мети нами поставлені такі завдання:

- ознайомитися з історією жанру натюрморту;
- ознайомитися з особливостями олійного живопису;
- виділити основні символи «Ванітасу» та проаналізувати специфіку піджанру;
- створити натюрморт в техніці олійного живопису.

Об'єкт дослідження: формування художнього образу в натюрморті

Предмет дослідження: специфіка виконання натюрморту піджанру «Ванітас» у техніці олійного живопису.

Методи дослідження: аналіз—використано для вивчення прийомів техніки олійного живопису та особливостей застосування технік при виконанні творчого завдання. Історичний метод — дослідження етапів формування піджанру «Ванітас» та розвиток натюрморту. Синтез— поєднання технічного та художнього образу. Технічний метод — використано для практичного втілення натюрморту в техніці олійного живопису.

Структура. Кваліфікаційна робота складається з вступу, першого та другого розділу, висновків і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

НАТЮРМОРТ ЯК ЖАНР ОЛІЙНОГО ЖИВОПИСУ

1.1 Історія виникнення та розвитку натюрморту.

Натюрморт – один із найдавніших жанрів образотворчого мистецтва, який складається із композиції неживих предметів. Його довготривалий розвиток змінювався у різні історичні періоди відповідно до мистецьких стилів і суспільних схильностей.

На картинах зображували людську діяльність, в той час, як основна увага приділялася предметам повсякденного життя, які часто подавалися у вигляді матеріалу для роздумів. Сама дія підношення зображена ще на найдавніших натюрмортах: нагромадження страв на єгипетських надгробних розписах, невичерпний бенкет для мертвих. У своїй ієрархії мистецьких об'єктів римський письменник Пліній Старший помістив зображення квітів, їжі та повсякденних предметів на найнижчий щабель – утім, це свідчення того, що попит на натюрморти існував уже тоді [1, с. 86].

Натюрморт бере свій початок ще з античності, тоді були помічені перші прояви жанру. Єгиптяни розміщували зображення деталей натюрморту на фресках та зображували елементи розпису на гробницях. Композиції склалися з кошиків із фруктами, хлібом та рибою, а також ваз з вином. Вони вірили в те, що це допоможе мертвому в загробному житті. У Стародавній Греції натюрмортні мотиви з'являлися у мозаїках, вазописі та фресках. Греки цінували мистецтво ілюзії, що проявлялося, наприклад, у зображеннях їжі на бенкетах, які виглядали майже реалістично. Відомий анекдот про художника Зевксиса, який намалював виноград настільки правдоподібно, що птахи намагалися його склювати, демонструє їхній інтерес до натуралістичного зображення предметів [3].

У Римі натюрмортні сцени, передані на фресках багатих і вишуканих вілл, у таких містах як Геркуланум та Помпей зустрічалися особливо часто. Римляни теж зображали кошики з фруктами м'ясом рибою та посуд. Прикрашати будинки реалістичними зображеннями повсякденного життя стало традицією. А також у релігійному Середньовіччі переважно зображення елементів натюрмарту мали символічну функцію. В період Ренесансу почала розвиватися перспектива через інтерес до реалістичного зображення. Митці почали користуватися цим у своїх натюрмортних композиціях. В епоху Відродження почали більш детально зображати предмети, бо почали вивчати світлотіні, пропорцію та глибину. Натюрмортні елементи все частіше з'являлися у портретах та релігійних картинах. Але, самотійним жанром Натюрморт став у XVII столітті.

На початок 1640 року в Голландії набув розвитку новий жанр живопису – натюрморт. Зі зменшенням впливу релігії деталізований реалізм натюрмарту припав до смаку середньому класові що зароджувався, і саме цей стан почав опікуватися мистецтвом у Нідерландах [2, с. 64].

На Голландських натюрмортах часто зображували сніданки, букети з екзотичними фруктами, банкетні натюрморти з делікатесами та «Vanitas». Голландські художники розробили багатий стиль і символіку, які відображали важливі аспекти тогочасного життя, такі як багатство, плин часу та філософські концепції, пов'язані з християнською мораллю. Представники: Ян Брейгель, Якоб ван Хюльдонк, Віллем ван Алст, Абрахам ван Бейерен, Пітер Боель, Якоб де Гейн молодший та звичайно Пітер Клас і Віллем Клас Хеда.

Після «золотого віку» натюрморти у Франції, Іспанії й Фландрії стали більш драматичними, з різкими контрастами світла і тіні у період бароко. А у період рококо натюрморти стали легшими витонченими та граціознішими. Представники : Франс Снайдерс, Ян Давідс де Хем, Франсіско де Сурбаран, Хуан де Сурбаран, Джузеппе Рекко, Жан – Батіст, Сімеон Шарден. З розвитком реалізму в XIX столітті, натюрморт став засобом вираження

індивідуального погляду художника на світ. Мистецтво відійшло від надмірного декорування й зосередилося на зображенні реальності без прикрас. У цей період працював Поль Сезанн, який своїми натюрмортами з фруктами заклав основи сучасного бачення цього жанру. Він відмовився від академічних канонів і експериментував із кольором, перспективою та композицією, що сильно вплинуло на подальший розвиток натюрмарту [4].

У XX столітті, на період кубізму натюрморт повністю змінився переробивши предмети на геометричні форми та на зображення з різних сторін одночасно, відмовившись від традиційної перспективи. Представники: Пабло Пікассо, Жорж Брак, Хуан Гріс.

Наступним художнім напрямом став Сюрреалізм. Основні риси Сюрреалізму – фантазія та підсвідомість. Використовували фантастичні та гротескні форми, символи та сни, поєднуючи реальні предмети в нереальних ситуаціях. Представники: Сальвадор Далі, Макс Ернст, Рене Магріт.

Потім розвився Абстракціонізм, що виражався за допомогою емоцій через колір і форму, відсутність конкретних предметів і присутність чистих кольорових плям, динамічних та експресивних мазків. Представники: Василь Кандинський, Казимир Малевич, Олександр Родченко.

З початку XXI століття натюрморт набув ще більш експериментального характеру, поєднуючи традиційні техніки з цифровими технологіями, 3D–моделюванням штучним інтелектом та екологічними ідеями. Сучасний натюрморт тепер існує не тільки в живописі, а й у цифровому мистецтві, фотографії, інсталяції та в віртуальних реальностях. Наприклад останніми роками художники почали використовувати штучний інтелект та нейромережі генеруючи картини за допомогою текстових запитів. Представники: Анна Рідлер, Маріо Клінгерман, Роббі Баррот.

Сучасний натюрморт – це вже не просто зображення фруктів і ваз, це глобальна мова мистецтва, яка охоплює живопис, фотографію, інсталяцію, цифрові медіа, віртуальну реальність, штучний інтелект і навіть екологію.

Таким чином, ми можемо бачити, що жанр натюрморт має доволі глибокий зміст та історичні корені. Аналіз розвитку натюрморту допомагає авторам поліпшити роботу над натюрмортом та закласти глибокий філософський сенс і символічне значення через свої роботи. Жанр натюрморту продовжує розвиватися, поєднуючи традиції та інновації, відображаючи світ, в якому ми живемо.

1.2 Основні аспекти роботи в техніці олійного живопису.

Олійний живопис – одна з найпопулярніших технік живопису, що використовується художниками протягом століть.

Живопис є необхідним відображенням буття. Мистецтво відображає обставину, яка вже припинилася, душу людини, яка відтоді вийшла за межі свого доісторичного «я» [5, с. 6].

Олійний живопис відомий ще з часів Середньовіччя, але отримав широке поширення у добу Відродження завдяки глибокій кольоровій насиченості, плавності переходів і довговічності. Олійний живопис особливий тим, що дозволяє художнику працювати над деталями, змінювати відтінки та коригувати композицію за рахунок тривалого часу висихання фарби. Матеріал можна наносити шарами, створюючи глибину та складні ефекти світлотіні. Олія дозволяє працювати як тонкими, прозорими шарами, так і густими мазками. Фарба зберігає яскравість кольорів століттями. Дослідження щодо властивостей матеріалів, які застосовуються в олійному живопису, здійснювали А. Віннер, Ж. Вібер, Ю. Гренберг, Д. Кіплік, Ф. Петрушевський, Б. Сланський, М. Одноралов, В. Тютюнник та ін. Ці вчені дали визначення технологічних вимог, випробували й описали пігменти, фарби, основи, ґрунти, розріджувачі фарб та інші матеріали, які застосовуються в олійному живопису. Основи олійного техніки багат шарового живопису й особливості окремих технічних прийомів викладені у працях А. Віннера, Д. Кіпліка, А. Лужецької,

А. Мельникова, Л. Фейнберга та ін. Опис технік окремих майстрів можна знайти в роботах А. Верещагіної, К. Гараша, Ф. Заничева, М. Такач та ін. [6, с. 5].

Техніки живопису, властиві різним національним школам, що відображають культурні, історичні та естетичні характеристики відповідних регіонів. Техніка живопису італійської школи охоплює багато періодів.

Олійний живопис розвивався в епоху Відродження. Розписували фрески по вологій штукатурці. Плавні переходи тонів і кольорів без чітких контурів. Фламандська школа або школа Рубенса характеризується пастозною технікою, густими, виразними мазками, насиченими та яскравими кольорами. Використовували багатошарове накладання фарб для досягнення насиченості, кольору та глибини.

Техніка живопису Рембрандта, або Голландська школа. Одним із основних елементів техніки є глибока гра світла й тіні, багатошарове накладання фарб. Техніка відображає експерименти із текстурами та контраст завдяки темному фону і світлу, яке спрямоване на головний об'єкт. Наприклад, його робота «Нічна варта», де головні герої висвітлені, а другорядні – затемнені.

Олійний живопис має багато технік, які використовуються художниками залежно від стилю, ефектів та текстур. В основі завжди присутні два прийоми: одношарова та багатошарова техніка.

Техніка лесування належить до багатошарового живопису. Це техніка нанесення тонких, напівпрозорих шарів фарби на вже сухий попередній шар. Завдяки цьому створюється ефект глибини, світіння та багатства кольорів. Така техніка дозволяє отримати м'які переходи тонів та складних відтінків, які неможливо отримати змішуючи фарби на палітрі. Леонардо да Вінчі використовував лесування для плавних переходів світлотіні. Рембрандт та Рубенс застосовували таку техніку для створення світіння у портретах. Художники в період романтизму та реалізму використовували лесування для

глибини та атмосфери. До одношарового живопису можна віднести техніки алла прима та пастозний живопис. Алла прима – це швидкий живопис по мокрому, виконаний за один сеанс без висихання шарів фарби. Цю техніку у своїх роботах використовували імпресіоністи Клод Моне та Вінсент ван Гог.

Пастозний живопис – це нанесення товстого шару мастихіном, або пензлем. Отримується текстурний ефект який нагадує рельєф. Ще одним поширеним прийомом є імпасто – метод, при якому фарба накладається товстим шаром, створюючи фактурний ефект. Імпасто часто застосовували Вінсент ван Гог та Рембрандт для того, щоб передати емоційність своїх творів, таких як «Зоряна ніч». Сучасні художники також віддають перевагу експресивному живопису [7]. Техніка імпасто підкреслює динаміку мазків та створює гру світла й тіні та надає картинам експресивність, динамічність і об'ємність. Представники : Франсуа Буше, Вінсент ван Гог, Пауль Сезанн, Чайм Сутін.

Існують також змішані техніки, коли різні прийоми поєднуються для досягнення більш складних художніх ефектів. Наприклад, для тла використовують лесування, в той час як на передньому плані художник може використовувати пастозний живопис для створення об'ємних деталей. Змішування у своїх роботах різних технік дозволяють художникам експериментувати з фактурою, кольором і світлом, роблячи картину більш живою та багатоплановою.

Отже, кожна техніка має свої виразні можливості. Вибір техніки залежить від художньої ідеї та бажаного ефекту. Лесування створює глибину та підходить для вирішення реалістичних, деталізованих картин. Імпасто і пастозна техніка – для експресивних, емоційних, динамічних та текстурних робіт, змішана техніка дозволяє експериментувати та створювати унікальні твори. Сучасні художники часто комбінують ці техніки, досягаючи нових форм виразності та унікальних стилі

РОЗДІЛ 2.

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ ТВОРЧОЇ РОБОТИ ТА ЇЇ ВЛАСТИВОСТІ.

2.1 Основні засоби виразності у піджанрі «Ванітас»

В епоху бароко, в XVII столітті у Західній Європі виник новий жанр натюрморту, який мав назву «Ванітас». Зображені предмети, які на перший погляд були закладені у композиційному розміщенні, насправді ж приховувала в собі первну філософію, що була схована у символах.

Ванітас (від латинського *vanitas* – «марнота, марносластво») термін взятий з Біблії, та на латині звучить так: *Vanitas vanitatum et omnia vanitas* (лат. Суєта суєт, все – суєта) [8].

Не дивно, що нідерландські митці, під час Золотого віку голландського живопису, приділили неабияку увагу цьому жанру, саме в епоху стрімкого економічного процвітання, намагаючись передати ідею того, що земні та матеріальні блага не врятують людину від смерті, а знання та мистецтво є більш цінним здобутком, що будуть нагадувати про життя. Художники виділяли певні об'єкти, роблячи їх більш яскравими, зображуючи на бряклому фоні.

Бажання авторів виокремити певні філософські мотиви, що спонукалися додаванням чітко зображених висловлювань на латині, таких як «*Memento Mori*» – «Пам'ятай про смерть» , «*Tempus Fugit*» – «Час минає» , та «*Ubi sunt?*» – «Де вони тепер» [9].

Розглядаючи роботи різних митців «Ванітасу», майже на всіх полотнах є чітке зображення черепа, який вподальшому став маркером впізнаваності цього жанру. Він являє собою символ неминучої смерті, який служить нагадуванням про швидкоплинність

і кінечність людського життя. Його форма та порожнеча всередині відображає кінець усіх бажань та прагнень людини. Череп завжди виділяється на фоні інших об'єктів, наприклад книг, годинника чи свічки. Прикладом таких робіт є картина Пітера Класа «*Vanitas Still Life*» (1625). Поруч зі скелетом зображені: книга, як символ знань і мудрості, догораюча свічка, перо з чорнилами та пісочний годинник, як символи кінченості життя.

Деякі роботи, окремо виділяються контрастністю. Беручи до уваги картину «*Ars longa, vita brevis*» Пітера ван Стенвейка (XVI ст), ми бачимо більш бряклий фон, акцент на центральному зображенні черепа, та найбільш наближених до нього об'єктів: книг, музичних інструментів, свічок. Грою світла автор акцентує увагу на філософській ідеї, закладеній у саму картину: життя скінченне, а те, що залишає людина по собі – вічне.

Матеріальні цінності також є одним з ключових символів, які митці використовують у своїх роботах, для підкреслення своїх філософських ідей. Іспанський художник Антоніо де Переда у своїй картині Картина «*Vanitas*» (1636) відображає концепцію «*Memento Mori*». На полотні зображені два різні стола: один з вишуканими тканинами, коштовними прикрасами та монетами, що символізують матеріальні блага, що залишає людина після смерті, а на іншому, свічку, годинник та купу черепів, що виражає абсолютну протилежність матеріальному, скінченність життя. Образ ангела в свою чергу являє собою символ вічності, вказуючи на неправильні пріоритети, з метою зректися їх, в користь духовного та розумового розвитку, символами яких є книги [10].

Зображення скелету на картинах зустрічаються набагато рідше, і зазвичай вони символізують більш жорстоке зображення смерті. Беручи у приклад різні картини, такі як «*Allegorie op de*

vergankelijkheid» (Vanitas) Єроніма. Вірікса(1563–1619), ми бачимо чітко зображений скелет, що впевнено стоїть над людьми, що відчайдушно тримаються за свої матеріальні блага. Автор чітко дає зрозуміти глядачеві, що людина просто безсила проти смерті, якою би вона не була багатою. Іншим же прикладом зображення скелета є картина «Allegory of Death by Florens Schuyt» (1629–1669) Флоренса Схюйла, де постать смерті з косою, стоїть над немовлям. Задумка автора показати те, що нічого не зупинить смерть, підкреслюється і відповідними написами, такими як «K heers over Ionck en out, k' ben 't eynde van 't begin. Hoe leughdich, fris of stout, mijn Seyffem vaert er in.» – Я володарюю над молодими і старими, я є кінцем початку. Як би молодо, свіжо чи сміливо не було, моя коса все одно їх забере.

Звісно, що серед різних робіт, з купою об'єктів є місце для мінімалістичних зображень, таких як картина Філіпа де Шампань «Vanitas Still Life» (1671). Три основні об'єкти, що виділяються на загальному, темному фоні. Яскраве зображення квітки як символу життя, череп як символ смерті і годинник, як символ незворотної дії часу, який впливає на кожного. Кожен з елементів стає більш тускнішим за попередній, що також підкреслює драматичність картини в цілому.

Отже, жанр Ватінас являє собою символічно насичені роботи, через які автори виражали нагадування про справжні цінності, дію часу, та смерть, яка є неминучою для кожного, водночас змушуючи людину мислити над сенсом власного життя, та закликає залишити щось вічне після себе.

2.2 Практична робота над натюрмортом

Створення довготривалого олійного натюрморту складається з безлічі етапів.

Підготовка до роботи. Спочатку визначившись із жанром, темою та художнім виразом ми виставляємо натуру, вибираємо композицію та готуємо матеріали. Потрібно підібрати відповідні предмети, які будуть поєднуватися з кольором, формою і фактурою. Ми вирішили обрати тему «Ванітас», отже, основним предметом нашої композиції буде череп. Додатковими об'єктами будуть книги на яких ми розташували пару свічок та основний об'єкт. Другий головний об'єкт протилежний черепу – це ваза із засушеними трояндами. Спочатку ваза була кругла і скляна, але потім ми вирішили замінити її на темну і довгу, тому що кругла не підходила за формою та фактурою, а темна ваза створювала контраст. Але, в композицію все одно хотілося додати скла, тому ми додали маленьку скляну колбу поруч із вазою. На передній план ми розташували золоті прикраси, перли та монети. Нами було обрано тепле бічне освітлення і друге слабке джерело світла – це свічка розташована в центрі композиції. Після узгодження та підтвердження постановки ми приступили до підготовки ескізу–мініатюри роботи.

Створення ескізу. Можливо, ми можемо погодитися з тим, що створення гарної композиції часто здається завданням, еквівалентним квадратурі кола. У ході історії мистецтва було вироблено певні схеми, які також з перевагою використовувалися і надалі [11, с. 62].

Ескіз потрібен для того, щоб визначитися з розміром формату і уникнути помилок, які можуть виникнути на ранньому етапі, якщо працювати без ескізу. Начерк допоможе нам розмістити і побудувати предмети на площині, щоб подивитися як буде виглядати робота надалі. Добре опрацьований ескіз допомагає вирішити основні питання, і тому робота на великому форматі йтиме швидше. Ескіз

формує гармонію форми, світла та балансу між предметами. Правильно розставлені об'єкти візуалізують рівновагу, що призводить до естетичної насолоди.

Естетика завжди є людино—соціальна сутність, що виявляється у тій чи іншій чутливій формі [12, с. 6].

Підготовка полотна до роботи. Наступним етапом було знайти,

або зробити полотно відповідного розміру та структури. Правильно зроблене полотно продовжить життя картини. Ми вирішили придбати полотно розміру 80х60, але, якби довелося виготовити його власноруч, то потрібно було б, по—перше, визначитися з вибором тканини. Полотно із льону чи бавовни добре прослужить для цієї справи. Основу необхідно рівномірно натягнути на підрамник і закріпити. Наступним кроком слід ізолювати волокна тканини від олії. Зазвичай використовують акриловий ґрунт та клейку. Наносимо поступово кілька шарів ґрунту і ретельно просушуємо. Коли полотно висохне, його можна відшліфувати наждачним папером і ми готові до роботи.

Спочатку, олівцем на ватмані розміром 80х60 ми робимо побудову композиції за основними правилами та етапами. Головний об'єкт повинен першим кидатися в очі, тому він повинен бути розміщений майже в центрі полотна, але не прямо по центру, а трохи зрушений, розмір більший за інші об'єкти. Ваза також має великий розмір, але створює певний контраст за рахунок свого темного кольору, в порівнянні зі світлим черепом.

При компоюванні поєднань темного і світлого стає видно, що важливі не тільки окремі відмінності у світлі [13, с. 18]. Наші очі спочатку звертають увагу на те, що яскравіше і світліше, але вони повинні блукати по картині, предмети не повинні бути зосереджені в

одній точці. Різного розміру предмети роблять натюрморт більш збалансованим та жвавим. Головне, щоб знизу формату залишалось більше вільного місця ніж зверху, тому що наші очі починають дивитися знизу вгору. А з боків залишаємо приблизно однакову «порожнечу».

Робота кольором. Підмальовок починають робити обов'язково з тіньових і темних місць рідкою фарбою, без білила. Писати потрібно, точно визначаючи силу кожного тону, покриваючи поверхню тонким, прозорим шаром. Не можна забивати фактуру полотна пастозними нашаруваннями. Це створює зайві труднощі у живописі [14, с. 26]. Але полотно покрите імприматурою допоможе уникнути білих прогалин. Наступним чином, після висихання підмальовка, ліпимо форму яка надасть об'єктам глибину, об'єм та реалістичність за допомогою світлотіні, рефлексів, тіней та бліків. Аналізуємо, як падає світло на предмети. Від цього залежатиме розташування рефлексів і відповідно тіней зі світлом. Робота з кольором і світлом займає досить багато часу в порівнянні з іншими етапами, для нашої роботи важливо, щоб попередній шар фарби висох перед тим, як наносити поверх наступний шар.

Починаємо визначати колір та характер фону. Потроху набираємо колір і об'єм на інші предмети. Робимо плавний перехід від світла до тіні особливо на круглому предметі, пізніше ми зробимо тіні трохи гострими та контрастними там, де це потрібно. Падаюча тінь від основи предмета завжди темніша, а далі від предмета трохи розсіюється. У нас стоїть тепле освітлення, а значить тіні будуть холодні, а світлі моменти тепліші.

Робота з об'ємом та простором. Як підкреслюють багато педагогів–художників, у живописі, як і в малюнку натюрморту, необхідно приділяти велику увагу передачі простору. Це передній

план (частіше край столу), середній (група предметів) та задній (вертикальна площина фону) план. Так, глибина простору передається більш насиченим і контрастним світло–тіньовим зображенням предметів першого та другого планів [15, с. 45].

Надалі поступово відпрацьовуємо колір та уточнюємо рефлексії. Предмети стають «живими» та виразними. До цього етапу ми все робили узагальнено, тепер можна опрацьовувати об'єкти більш детально. Уточнюємо контури. На предметах попереду контур буде чіткіше, а в міру віддалення предметів, у глиб перспективи більш розмитий. Додаємо реалістичності за рахунок деяких нюансів. Робимо мазки по фактурі, тим самим передаємо характер дрібних елементів. Для передачі текстури предметів, використовуємо мазки різного виду та напрямку.

Завершення роботи. Останній, завершальний етап. Ми аналізуємо витвір, і знову дивимось на роботу цілком. Уточнюємо деякі дрібні моменти. Коли бачимо та відчуваємо що вистачить можна вважати роботу завершеною. Після висихання фарби, натюрморт покриваємо лаком щоб захистити фарбу і залишити яскравий колір картини.

Отже, виконання тематичного натюрморту передбачає велику кількість етапів і низку розуміння базових речей, задля досягнення гарного результату. Цей процес вимагає терпіння, уважності до деталей, уміння передати емоції у формі, кольорі, світлі. Створення натюрморту достатньо творчій та цікавий процес. Завдяки натюрморту звичайні предмети набувають нового бачення. Стають умиротворенням чи бунтарством, символікою або нагадуванням, чи навіть оповіданням і оголошенням.

ВИСНОВКИ

Дослідження теми натюрморту як жанру олійного живопису, показало що цей напрям мистецтва має глибокі історичні корені та широкий культурний зміст. Постійне змінення та адаптація цього напрямку відносно різних епох, допомагало авторам у своїх роботах досягати не лише естетично гарної картинки, а і передавати ідеї свого часу. Наше дослідження показало, що зародженням натюрморту, можна вважати епоху античності, хоч як окремий жанр, він виник значно пізніше, у XVII столітті. Першими проявами можна виокремити зображення на фресках та гробницях у єгиптян, пізніше в зображеннях банкетів та їжі у греків, чи, наприклад, у Римі, де будинки прикрашалися зображеннями тогочасного життя. Але лише в Голландії, на початку 1640 року натюрморт розвинувся як окремий жанр, який мав купу різних піджанрів, таких як «Ванітас». Звісно, що і пізніше, натюрморт продовжував розвиватися, та від нього пішло купа різних художніх напрямів, таких як: абстракціонізм, сюрреалізм, тощо, та розвивається й сьогодні.

Як ми визначились, олійний живопис був надзвичайно поширений у добу Відродження. Саме робота з кольором та глибиною надавали митцям можливість робити більш яскраві та реалістичні зображення, використовуючи різні техніки, такі як: лесування, пастозна, імпасто, алла прима. Однак в основі живопису лежать два основні прийоми: одношаровий та багатошаровий. Вибір техніки та їх комбінація залежить лише від автора, та його бажання передати певну ідею у досягненні певного результату.

Саме жанр «Ванітас» є прекрасним прикладом вираження конкретних філософських ідей митцем. Виникший у XVII столітті різновид натюрморту, у час коли Європа переживала релігійні війни,

епідемії та інші соціальні проблеми, смерть вже не здавалася чимось абстрактним, а навпаки, тільки підтверджувала свою неминучість. Митці того часу взяли її за основу для створення жанру, який став відображенням філософських висловлювань, таких як: «Memento mori» – «Пам'ятай про смерть», «Vanitas vanitatum et omnia vanitas» – «Марнота марнот – усе марнота» та «Carpe diem» – «Лови мить». Саме через образи смерті, тлінності і кінченості життя, схованих у різних предметах, таких як: череп, книга, свічки, годинники, художники показували різні цінності у житті, натякаючи, що матеріальні блага не матимуть ніякого сенсу після смерті. Реалізування подібних ідей не можливе уваги таким важливим складовим, як кольори. Саме вони, є головним інструментом для виокремлення серед різних об'єктів тих, які автор вважає найголовнішими, тих, які автор вважає найбільшим символом своєї роботи, тих, в які закладено його власну філософську ідею.

Дане дослідження є важливою складовою, для створення власного натюрморту, використовуючи досвід та приклади робіт у стилі «Ванітас», а також воно допомогло нам розбити власну роботу на кілька етапів: підготовка до роботи, створення ескізу, підготовка полотна та побудова образів, робота з кольором, робота з об'ємом, аналіз та завершення роботи, підмальовка деталей.

Маючи чітку ідею для нашого натюрморту та ідею, закладену в роботу, ми визначилися з піджанром, яким став «Ванітас», розробили чіткий план роботи, підготували полотно, зробили ескіз майбутнього натюрморту. Завдяки контрастності кольорів, тіням та контурам ми додали роботі певного об'єму. По завершенню останнього етапу, ми отримали майже готову картину, яка потребувала лиш кілька незначних допрацювань, які ми швидко виконали. Покривши полотно лаком ми закінчили свою роботу. Отже, створення власної роботи,

зображення власної ідеї потребує не аби якої уваги та часу. Вираження ідей на полотні – це не лише творчий процес, а і наука, яка потребує певних знань, досвіду та вмінь. А аналіз окремих жанрів та робіт є одним з головних інструментів саморозвитку автора, який допомагає не лише професійному розвитку, а і допомагає людині глибше пізнати самого себе.

Саме робота з образами, об'єктами та кольорами для митця є найголовнішими складовими для вираження власних філософських ідей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берд М. 100 ідей, що змінили мистецтво / пер. з англ. О. Українця, К. Дудки. – Київ: ArtHuss, 2019. – 208 с.
2. Ходж А. Н. Історія мистецтва / пер. з англ. – Харків: Фактор, 2012. – 208 с.
3. «Két anekdota antik képzőművészekről» [Електронний ресурс] // MMI ELTE. – Режим доступу: <https://mmi.elte.hu/szabadbolcseszett/mmi.elte.hu/szabadbolcseszett/mediatar/antik-es-reneszansz-esztetikatortenet/anekdota.html> – (дата звернення: 06.02.25).
4. «Натюрморт. Історія виникнення і особливості жанру» [Електронний ресурс] // Артстудія «Ліхтарик». – Режим доступу: <https://lihtaryk.com.ua/natyurmort-istoriya-viniknennya-i-osoblivosti-zhanru/> – (дата звернення: 10.02.25).
5. Pop, Ioan Augustin. A festészet a hi-tech kontextusban. – Pécs: Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Képzőművészeti Mesteriskola, 2003. – 113 с.
6. Музика О. Я. Матеріали і техніка олійного живопису : навч. посіб. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2013. – 114 с.
7. Івчик Н. Техніки олійного живопису: імпасто, лесирування, алла прима [Електронний ресурс] // Блог художниці Наталії Івчик. – Режим доступу: <https://nataliaivchyk.com/tehniky-olijnogo-zhyvopysu/> – (дата звернення: 15.02.25).
8. Sol_blackhands. «Omnia Vanitas» (частина 1) [Електронний ресурс] // LiveJournal. – Режим доступу: <https://solblackhands.livejournal.com/246270.html> (дата звернення: 10.03.25).

9. «Ванітас» – жанр живопису і різновид натюрморту [Електронний ресурс] // Very Important Lot. – Режим доступу: <https://veryimportantlot.com/ru/news/blog/zhanr-vanitas> – (дата звернення: 15.03.25).
10. Antonio de Pereda. «Vanitas» [Електронний ресурс] // Gallerie degli Uffizi. – Режим доступу: <https://www.uffizi.it/en/artworks/pereda-vanitas> – (дата звернення: 15.03.25).
11. Gáspárdy, Tibor. Festészet – Grafika / szerk. Németh Tamás. – Sopron: Soproni Egyetem Kiadó, 2021. – 178 с.
12. Bálványos Huba. Esztétikai–művészeti ismeretek nevelés – Képzőművészet, tárgy– és környezetkultúra. – 131 с.
13. Іттен Й. Мистецтво форми. Мій форкурс у Баухаузі та інших школах / пер. з нім. та передм. Л. Монахової. – Художник видання Д. Аронов. – Видавець Д. Аронов, 2001. – 138 с.
14. Шемчук І. І. Рішення творчих завдань в натюрморті засобами олійного живопису: кваліфікаційна робота (проект) / Херсонський державний університет. – Херсон, 2020. – 35 с. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://ekhsuir.kspu.edu>
15. Дигас В. С. Засоби виразності в олійному живописі на прикладі тематичного натюрморту: кваліфікаційна робота / Криворізький державний педагогічний університет. – Кривий Ріг, 2022. – 79 с.
[Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/6882>